

COMPARISON OF PERSONAL PRONOUN EXPRESSIONS IN UZBEK AND SAXA LANGUAGES

Baxodirova Yoqutxon Kurbannazarovna

UrSPI Faculty of Philology and History

2nd-year student of Uzbek Language and Literature

baxodirobayoqutxon@gmail.com

O‘ZBEK VA SAXA TILLARIDAGI SHAXS OTINI IFODALOVCHI BIRLIKLAR QIYOSI

Baxodirova Yoqutxon Kurbannazarovna

UrDPI Filologiya va tarix fakulteti

O‘zbek tili va adabiyoti yo‘nalishi 2-bosqich talabasi

baxodirobayoqutxon@gmail.com

Abstract: This article presents a comparative analysis of personal nouns in the Uzbek language and the Sakha (Yakut) language, providing several examples from both languages. Additionally, it highlights the differences in personal nouns between these two languages.

Keywords: *Uzbek language, Sakha (Yakutia) Republic, personal nouns, Sakha language, personal nouns in Sakha language, differences between the two languages.*

Аннотация: В данной статье представлен сравнительный анализ личных существительных в узбекском языке и языке саха (якутском) с приведением нескольких примеров из обоих языков. Кроме того, в ней освещаются различия в использовании личных существительных между этими двумя языками.

Ключевые слова: *узбекский язык, Республика Саха (Якутия), личные существительные, язык саха, личные существительные в языке саха, различия между двумя языками.*

Annotatsiya: Maqolada o‘zbek tili va saxa (yoqut)tili o‘rtasidagi shaxs otini ifodalovchi birliklar qiyosi to‘g‘risida hamda ikki tilning shaxs otlari haqida bir nechta misollar aks ettirilgan. Shuningdek ikki tilning shaxs otlarida farqli tomonlari yoritib berilgan.

Kalit soʻzlar: Oʻzbek tili, Saxa (Yoqutiston) Respublikasi, shaxs otlari, saxa tili, saxa tilidagi shaxs otlari, ikki tilning farqlari.

Bugungi kunda har bir xalq oʻzining tilidan, millatidan faxrlanadi desak mubolagʻa boʻlmaymiz. Oʻzbek xalqining asosiy tili oʻzbek tili hisoblanib, aholisining 90% oʻzbek tilida soʻzlashadi. Hozirgi oʻzbek adabiy tilida shaxs otlari odamning kimligini bildiruvchi otlar hisoblanadi. Ular ham oʻz navbatida 2 turga boʻlinadi: aniq shaxs otlar hamda noaniq shaxs otlari. Aniq shaxs otlari bu-odamlarning ismi yoki laqabi hisoblanib, kimligini aniq bildiradi. Misol uchun: Dildora, Yoqutxon (ism), Ibn Sino, Bobur Mirzo (laqab); Noaniq shaxs otlari bu- shaxsni aniq bildirmay, umumiy tushunchani anglatadi. Misol uchun: b ola, yigit, qiz, yozuvchi;

Nutqimizda shaxs otlaridan juda faol foydalanamiz. Har bir faoliyatimizda, har sohada shaxs otlari mavjud. Hozirgi oʻzbek adabiy tilida shaxs otlari tilshunoslar tomonidan oʻrganilmoqda. Tilshunoslar uchun turkologiya sohasida shaxs otlarining turkiy tillar ichida qanday shaklga ega ekanligi doim qiziq masalalardan biri boʻlgan. Biz quyida oʻzbek va saxa tillaridagi shaxs otlarining qiyosiy tahliliga toʻxtalamiz.

Yoqutiston Respublikasi (hozirda Saxa Respublikasi deb oʻzgartirilgan) Rossiya Federatsiyasining tarkibiga kiruvchi eng katta hududiy birlik hisoblanadi. Rasmiy tillari: saxa (yoqut tili). Saxalar turkiy tillarga mansub xalq boʻlib, ularning tili ham turkiy oilaga kiradi. Dunyodagi eng sovuq joy desak ham mubolagʻa boʻlmaydi. -57 darajagacha sovuq ob-havo kuzatiladi, biroq shunga qaramay bu yerda hayot juda faol.

Saxa tilida ham shaxs otlari mavjud boʻlib, bu guruhga insonni ifodalovchi otlar kiradi. Misol uchun: *kuhu-kishi, odam эр kuhu-erkak kishi, бала-bola, унгаhum-oʻsmir* kabi. Saxa xalqi bu soʻzlardan faol foydalanishadi. Ushbu misollarda koʻrib turibmizki, saxa tili va oʻzbek tillarida shaxs otlari leksik jihatdan juda yaqin, faqat davr va geografik nuqtayi nazardan ushbu qardosh tillar oʻrtasida fonetik farqlanishlar kuzatiladi.

Oʻzbek tili va saxa tili turkiy tillar oilasiga mansub boʻlganligi uchun ham ayrim soʻzlarning aytilishi va talaffuz qilinishi bir xildir. Oʻzbek tilidagi ayrim shaxs otlari arab, fors, rus tillaridan taʼsiri kuchli boʻlsa, saxa tiliga rus va tungus-manjur tillarining taʼsiri bor.

Xulosa qilib aytganda, saxa tili va o‘zbek tilining leksik-morfologik qiyosiy tahlili tilshunosligimiz, xususan, turkologiya uchun dolzarb masalalardan biridir. Bunday tadqiqotlar tilshunoslik, antropologiya, etimologiya va tarix sohalari uchun yangiliklar manbayi bo‘lishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Атабаев К. Ўзбек тилининг лексикологияси. – Тошкент: Фан, 1980.
2. Бегматов Э. Ўзбек ономастикаси. – Тошкент: Фан, 1979.
3. Юлдашев С. Ўзбек тилида отларнинг семантик ва грамматик хусусиятлари. – Тошкент: Фан, 1992.
4. Боронтоев Б. Б. Проблемы тюрко-монгольских языковых контактов. – Улан-Удэ, 1988.
4. Baskakov N. A. The Turkic Languages. – Moscow: Nauka, 1981.
5. Павлов А. И. Якутский язык: Очерки по морфологии. – Якутск, 1971.